

شناسایی و اولویت‌بندی استراتژی‌های جذب سرمایه‌گذاری خارجی در بندر امیرآباد

محمد اکبرزاده*^۱، مجید فتاحی^۲

تاریخ پذیرش: ۹۶/۰۶/۹

*نویسنده مسئول

تاریخ دریافت: ۹۵/۰۴/۱۶

© نشریه صنعت حمل‌ونقل دریایی ۱۳۹۷، تمامی حقوق این اثر متعلق به نشریه صنعت حمل‌ونقل دریایی است.

چکیده

سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی به عنوان یکی از عوامل مهم رشد و توسعه اقتصادی کشورهای میزبان به شمار می‌رود. جذب سرمایه‌گذاری در کشورهای در حال توسعه با هدف جستجوی منابع، جستجوی بازار و جستجوی کارایی دنبال می‌شود. شناخت عوامل موثر بر جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی می‌تواند در سیاست‌گذاری کشورها مفید باشد. این پژوهش به شناسایی و اولویت‌بندی استراتژی‌های جذب سرمایه‌گذاری خارجی در بندر امیرآباد با توجه به حجم عظیم سرمایه‌گذاری در بندر امیرآباد، استراتژی‌های جذب سرمایه‌گذار خارجی، شامل امکانات و زیربناهای گسترده، تضمین امنیت اقتصادی و سیاسی به سرمایه‌گذاران خارجی، گستردگی بازارهای داخلی و خارجی، معافیت‌های مالیاتی و گمرکی می‌پردازد. در این پژوهش با استفاده از روش AHP و نرم‌افزار Expert Choice اطلاعات تجزیه و تحلیل شد. نتایج نشان داد که امکانات و زیربناهای گسترده دارای بیشترین اهمیت، و معافیت‌های مالیاتی و گمرکی دارای کمترین اهمیت می‌باشند.

واژه‌های کلیدی: جذب سرمایه‌گذاری خارجی، استراتژی، بندر چابهار.

۱. کارشناس ارشد مدیریت دولتی گرایش تحول، دانشگاه آزاد قائم‌شهر، رئیس اداره گارد بندر امیرآباد، Asram58@gmail.com

۲. عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد قائم‌شهر.

۱- مقدمه

مناطق آزاد و مناطق ویژه اقتصادی به شهرها و بندرگاه‌هایی گفته می‌شود که خارج از ضوابط قانونی حاکم بر کشور و طبق قانون و مقررات ویژه اداره می‌شوند تا در فرآیند توسعه کشور نقشی فراگیر و تأثیرگذار ایفا کنند. ایجاد مناطق آزاد معمولاً در کشورهایی انجام می‌شود که سعی دارند سریع‌تر از زمان مقرر، از مواهب توسعه پایدار و متوازن برخوردار شوند. با توجه به اینکه این کشورها، این حوزه‌ها را با مشخصات ویژه انتخاب می‌کنند، انتظار دارند که بتوانند این حوزه را به عنوان بخشی از کشور در فرآیند توسعه سریع قرار دهند و دستاوردهای آن را به کل کشور تعمیم دهند. مناطق آزاد معمولاً در کنار دریا، رودخانه، مرز و غیر آن قرار دارند تا به خوبی بتوانند زمینه ارتباطات را با سایر کشورها فراهم سازند و بر صادرات، واردات، بازآوری صنایع و صادرات مجدد تأکید دارند. در آسیا، آفریقا، آمریکای لاتین، اقیانوسیه و بخشی از اروپا این‌گونه مناطق تأسیس و فعال شده‌اند. امروزه بالغ بر ۹۰٪ از تجارت جهانی از طریق حمل و نقل دریایی انجام می‌شود زیرا این نوع حمل و نقل، دارای مزایایی از قبیل قیمت ارزان، انتقال حجم و وزن انبوه کالا، انتقال سریع و نسبتاً بی‌خطر کالاها است. این مزایا باعث شده است که حمل و نقل دریایی و راه‌های آبی از توجه ویژه‌ای برخوردار باشند (استادی و همکاران، ۱۳۹۲).

رشد اقتصادی جهان و لزوم توجه به مزیت‌ها و کاهش قیمت‌ها و بازاریابی برای محصولات کشورها از سال ۱۹۶۰ به بعد وارد مرحله جدیدی شد، به طوری که جذب سرمایه‌گذاری خارجی با هدف تشویق، توسعه صادرات کالا و کسب درآمدهای ارزی از اولویت خاصی برخوردار شده است و در اغلب کشورها از طریق جذب سرمایه‌گذاری، سعی شده است تا با تأمین نیازمندی‌های ارزی، موجبات اشتغال در بخش‌های مختلف اقتصادی، صنعتی و انتقال فناوری روز، فراهم گردد. دلیل توجه به مزیت‌های نسبی سرمایه‌گذاری در کاهش قیمت تمام‌شده محصولات و ایجاد زمینه مناسب برای تنظیم بازار کار از طریق حضور فعال سرمایه‌گذاران و تولیدکنندگان داخلی در بازار جهانی و منطق‌هایی در راه کسب درآمدهای ارزی، از اهم وظایف مناطق آزاد به شمار می‌رود (اسفندیاری و همکاران، ۱۳۷۸).

۱-۱- بیان مسئله

بندر امیرآباد هم اکنون در یک مقطع تاریخی حساس و تعیین‌کننده‌ای قرار دارد. هرگونه اتخاذ استراتژی رقابتی و مدل‌های بهره‌برداری از آن می‌تواند این بندر را برای مدت طولانی از سایر رقبا عقب نگه دارد و این به معنای از دست رفتن حجم عظیمی از سرمایه‌گذاری‌ها در این بندر استراتژیک است. منطقه ویژه اقتصادی بندر امیرآباد با دارا بودن اراضی وسیع پشتیبانی به مساحت هزار هکتار قابل افزایش تا دو هزار هکتار می‌باشد و قرار گرفتن در مسیر کریدور بین‌المللی ترانزیت شمال - جنوب فرصتی مهم برای سرمایه‌گذاری است. در این منطقه رشد و توسعه اقتصادی پایدار با مشکل کمبود منابع سرمایه‌گذاری، روبه‌رو است. بنابراین جلب سرمایه و سرمایه‌گذاری به ویژه سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی راهی برای تسریع حرکت اقتصاد به سوی توسعه و ایجاد اشتغال است و می‌تواند به‌عنوان اهرمی برای شتاب توسعه و رشد اقتصادی به‌کار گرفته شود. با توجه به ویژگی‌های خاص بندر امیرآباد و کمبود منابع سرمایه‌گذاری خارجی این سوال مطرح می‌شود که استراتژی‌های جذب سرمایه‌گذاری خارجی در بندر امیرآباد چیست؟

۱-۲- ضرورت و اهمیت پژوهش

منطقه ویژه اقتصادی بندر امیرآباد با بهره‌مندی از موقعیت خاص و استثنایی، نقش مهمی در ابعاد ملی و منطقه‌ای دارد. ساخت این مجتمع عظیم با عنایت به اهمیت استراتژیک دریای مازندران و وجود بازارهای عظیم اطراف آن همراه با پتانسیل‌های اقتصادی و تجاری فراوان مانند استخراج و سواب منابع انرژی، حمل و نقل، ارتباطات و ترانزیت کالا با توجه به رسالت و مسئولیت بنادر کشور برای احراز جایگاه شایسته در عرصه تجارت بین‌المللی مورد توجه قرار گرفته است. جذب سرمایه‌گذاری خارجی می‌تواند با دو ویژگی (۱) برخورداری از تکنولوژی و (۲) تأمین منابع مالی به صورت سرمایه، باشد. منابع مالی به‌صورت سرمایه و حتی استقراض از صاحب سرمایه و تأثیر آن بر توسعه و رشد اقتصادی و توسعه کسب و کار و اشتغال کشور، اهمیت خاصی دارد. اغلب کشورهای درحال توسعه برای رونق‌دهی به اوضاع اقتصاد، ایجاد اشتغال و دستیابی به رشد و توسعه اقتصادی پایدار با مشکل کمبود منابع سرمایه‌گذاری روبرو هستند. با توجه به این موضوع، جذب سرمایه و سرمایه‌گذاری به‌ویژه سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی راهی برای تسریع حرکت اقتصاد به سوی توسعه و ایجاد اشتغال است

و می‌توان به عنوان اهرمی برای شتاب توسعه و رشد اقتصادی استفاده شود. شناسایی این عوامل، و بررسی ارتباط و نقش سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی بر صادرات بسیار مهم است و نتایج آن می‌تواند کمک شایانی به تصمیم‌گیران اقتصادی نماید.

۱-۳- پیشینه تحقیق

۱-۳-۱- سرمایه‌گذاری خارجی

همه اقتصاددانان سرمایه را به عنوان نیروی محرکه رشد و توسعه اقتصادی جوامع تلقی می‌کنند و همه مدل‌ها و الگوهای توسعه اقتصادی را بر پایه همین اندیشه طراحی می‌کنند. استفاده از امکانات سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی از طریق به‌کارگیری مطلوب منابع تولید از مهم‌ترین عوامل نیل به پیشرفت اقتصادی جوامع به حساب می‌آید. بدیهی است که تأمین مالی تشکیل سرمایه داخلی از طرق مختلف مانند استفاده از پس‌انداز داخلی، بدهی خارجی و جذب سرمایه خارجی امکان‌پذیر است. جوامعی که برای توسعه خود از سرمایه کافی برخوردار نباشند، توسل به سرمایه‌های خارجی را از ضروریات توسعه اقتصادی تلقی خواهند کرد.

سرمایه‌گذاری خارجی به انتقال وجوه یا مواد از یک کشور به کشور دیگر جهت استفاده در تأسیس یک بنگاه اقتصادی در کشور اخیر در ازاء مشارکت مستقیم یا غیرمستقیم در عواید آن، اطلاق می‌شود (رینلد، ۱۹۸۵). سرمایه‌گذاری خارجی یکی از اشکال صدور سرمایه از کشور سرمایه‌گذار به کشورهای سرمایه‌پذیر می‌باشد و به شکل سرمایه‌گذاری در تولید و ساخت کالا، استخراج مواد خام، تأسیس و گسترش نهادهای مالی و غیره در فراسوی مرزهای ملی انجام می‌شود. سرمایه‌گذاری خارجی یکی از مهم‌ترین شیوه‌های تأمین مالی خارجی به روش غیر استقراری است که برخلاف روش قرضی تأمین مالی خارجی که در تراز پرداخت‌های کشور میزبان به عنوان بدهی محسوب می‌شود، به عنوان منابع سرمایه‌گذاری تلقی می‌گردد. امروزه بسیاری از کشورهای در حال توسعه، سرمایه‌گذاری خارجی را به عنوان یکی از منابع مهم در توسعه اقتصادی خود در نظر گرفته و بسیاری از طرح‌های اقتصادی خود را با بهره‌گیری از این روش تأمین مالی خارجی به مرحله اجرا درمی‌آورند.

در یک تقسیم‌بندی کلی، سرمایه‌گذاری خارجی را به دو دسته تقسیم می‌کنند: سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی و سرمایه‌گذاری غیرمستقیم خارجی. سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی حکایت از رابطه دائم میان سرمایه‌گذار و سرمایه‌پذیر، به ویژه فرصتی برای نفوذ واقعی بر اقدامات کشور میزبان توسط سرمایه‌گذار دارد (وافو و گای لئوپولد، ۱۹۹۸).

۱-۳-۲- مطالعات داخلی

مهدوی عادل و همکاران (۱۳۹۱)، در پژوهش خود به بررسی اثر سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی بر صادرات در ایران در سال‌های ۱۳۵۲ الی ۱۳۸۷ با استفاده از روش هم‌جمعی پرداخته‌اند. نتایج حاکی از وجود یک رابطه کوتاه مدت مثبت بین سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی و صادرات غیرنفتی می‌باشد در حالی که ارتباط بین سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی و صادرات کل و همچنین صادرات نفتی منفی است. در بلند مدت ارتباط بین سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی و صادرات کل و همچنین صادرات غیرنفتی منفی و ارتباط سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی و صادرات نفتی مثبت است.

اسفندیاری و همکاران (۱۳۸۷)، در مطالعه‌ای به عنوان ارزیابی عملکرد مناطق آزاد تجاری ایران و تأثیر آن در توسعه اقتصادی، عملکرد اقتصادی ایران را مورد بررسی قرار دادند. نتایج نشان داد که افزایش متغیرهایی نظیر هزینه‌های جاری و عمرانی، سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی و درآمدهای عمومی تأثیر مثبتی بر توسعه صادرات و درآمدهای ارزی این مناطق دارد.

گوگردچیان و همکاران (۱۳۸۹)، اثر جریان ورود سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی را بر صادرات غیرنفتی در مناطق آزاد تجاری ایران در دوره زمانی ۱۳۷۵ تا ۱۳۸۷ بررسی کردند. نتایج نشان داد که جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی، سرمایه‌گذاری‌های زیربنایی و ظرفیت‌های اقتصادی استان‌های هرمزگان و سیستان و بلوچستان از عوامل مؤثر بر توسعه صادرات غیرنفتی مناطق آزاد تجاری ایران هستند.

سعیدی و همکاران (۱۳۹۲)، نیز در پژوهش خود با استفاده از تکنیک فرآیند تحلیل سلسله مراتبی (AHP) به بررسی نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدید بنادر جنوب کشور ایران (مطالعه موردی بنادرآبادان، خرمشهر، امام خمینی (ره)، شهید رجایی، بوشهر و چابهار) پرداختند. نتایج به دست آمده نشان داد، بهترین استراتژی در بندر خرمشهر لایروبی ارونه و توسعه آب‌خور کانال و دسترسی موثرتر به بازار عراق، در بندر آبادان استفاده از مزایا و فرصت واقع شدن در منطقه آزاد و اندیشیدن به راه‌کار اجرایی جهت توسعه بندر، در بندر امام خمینی (ره) بهره‌مندی از فنآوری اطلاعات و نرم‌افزارهای عملیات کانتینری و افزایش کانتینرهای ترانشیپی، در بندر شهید رجایی و بوشهر بهره‌مندی از نرم‌افزارهای عملیات کانتینری و تغییر در قوانین محدود‌کننده خصوصی‌سازی به منظور کاهش تهدیدهای بندر جبل‌علی و در بندر چابهار ایجاد شبکه ریلی و اصلاح و تغییر قوانین خصوصی‌سازی با هدف کاهش تأثیرات منفی بندر جبل‌علی می‌باشد.

شاه‌آبادی و محمودی (۱۳۸۵)، به بررسی تعیین‌کننده‌های سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در ایران پرداختند، نتایج نشان داده است که منابع طبیعی موجود، سرمایه انسانی و زیرساخت‌ها به صورت مستقیم و معنی‌دار بر جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی مؤثرند. همچنین متغیر حقوق سیاسی و متغیر انقلاب اسلامی نیز به صورت معکوس و معنی‌دار بر جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در ایران تأثیر داشته‌اند. عامل باز بودن اقتصاد تأثیر مثبت و بی‌معنی و عامل نسبت مخارج دولت به تولید ناخالص داخلی نیز تأثیر منفی و بی‌معنی بر جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در ایران دارد.

داوودی و شاهمرادی (۱۳۸۳)، در مطالعه‌ای به بررسی بازشناسی عوامل مؤثر بر جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در اقتصاد ایران و ۴۶ کشور جهان در چارچوب یک الگوی تلفیقی بین سال‌های ۱۹۹۰ تا ۲۰۰۲ پرداختند. نتایج نشان داد که توجه به زیرساخت‌های قانونی، تشویق و تقویت سرمایه‌گذاری بخش خصوصی، توجه به کارآیی و بهره‌وری سرمایه‌گذاری انجام شده در زیرساخت‌ها، سطح مهارت نیروی کار و اقداماتی در جهت افزایش ثبات سیاسی کشور، ممکن است به جذب بیشتر سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در ایران منجر شود.

فرزین و همکاران (۱۳۹۱)، به بررسی اثر سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی بر رشد اقتصادی، تلفیق روش‌های سیستم دینامیک و اقتصادسنجی پرداختند. این مطالعه با توجه به مبانی نظری در راستای شناسایی اثر سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی بر رشد اقتصادی از تلفیق روش‌های سیستم دینامیک و اقتصادسنجی استفاده نموده و به بررسی عوامل اقتصادی مؤثر بر جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی، و اثرگذاری این عامل بر رشد اقتصادی پرداخته است. این الگو عوامل مرتبط و اثرگذار بر رشد اقتصادی را با رویکرد ویژه بر سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی با توجه به عوامل مؤثر بر آن، نرخ ارز و سرمایه‌گذاری داخلی را شناسایی و شبیه‌سازی می‌نماید. داده‌های مورد استفاده سری زمانی سالانه ایران در سال ۱۳۸۶ است و براساس الگوی مورد بررسی مقادیر تا افق ۱۴۰۴ پیش‌بینی شده‌اند. نتایج این پژوهش مؤید اثر مثبت و معنی‌دار سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی بر رشد اقتصادی بوده است.

۱-۳-۲- مطالعات خارجی

آفریکانو و ماگال هاس^۵ (۲۰۰۵)، در مقاله خود رابطه بین سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی و جریان تجارت در پرتغال را بررسی کردند. آنها به این نتیجه رسیدند که ذخیره ورود سرمایه‌گذاری خارجی اثر مثبتی بر تجارت دارد و به نوعی مکمل یکدیگرند. آنها اثبات کردند که این اثر روی صادرات نسبت به واردات قوی‌تر است و این خود اثر مثبتی بر تراز تجاری این کشور می‌گذارد.

خوآن و ژینگ^۶ (۲۰۰۸)، وضعیت پیاده‌سازی ۵۹۱۹ پروژه سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی تأیید شده از جانب وزارت برنامه‌ریزی و سرمایه‌گذاری ویتنام و نیز جریان ورودی سرمایه ۲۳ کشور به داخل ویتنام را در سال‌های ۱۹۹۰ تا ۲۰۰۴ مورد بررسی قرار دادند. با استفاده از این داده‌ها اثر سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی بر صادرات کشور ویتنام با استفاده از معادله جاذبه، تجزیه و تحلیل شد. نتایج تجربی آنها نشان می‌دهد که سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی یکی از عمده‌ترین عوامل افزایش رشد صادرات در ویتنام می‌باشد. این عامل، تسهیل‌کننده توسعه صادرات ویتنام به کشورهای سرمایه‌گذار نیز شده است. تجزیه و تحلیل تجربی نشان می‌دهد که ۰/۱ افزایش در جریان ورود سرمایه باعث افزایش ۰/۱۳، صادرات ویتنام به کشورهای سرمایه‌گذار شده است.

5 . Africano & Magalhaes

6 . Xuan & Xing

پراسانا^۷ (۲۰۱۰)، در مقاله خود جریان‌های رو به افزایش سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی و اثر آن را بر اقدامات صادراتی کشور هندوستان، طی سال‌های ۱۹۹۰ تا ۲۰۰۷ و با استفاده از روش حداقل مربعات معمولی (OSL) مورد تجزیه و تحلیل قرار داد. و به این نتیجه رسید که اثر جریان‌های سرمایه‌گذاری خارجی بر صادرات این کشور به طور معنی‌داری مثبت می‌باشد. در این پژوهش پیشنهاد شده است که بهتر است سیاست‌های مربوط به فعالیت‌های صادراتی داخلی با چارچوب سیاست‌های سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی هم‌خوانی داشته باشد تا منافع بلندمدت عاید کشور گردد.

ساجید و نگوین^۸ (۲۰۱۰) در پژوهشی با استفاده از مدل جاذبه، اثر سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی بر صادرات، واردات و تراز تجاری ویتنام را مورد بررسی قرار دادند. در این مقاله با استفاده از داده‌های پانلی، اثر سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی بر تجارت در طول سال‌های ۱۹۹۰ تا ۲۰۰۷ و در طی سه دوره زمانی مختلف مورد سنجش قرار گرفت. این سه دوره زمانی، سال‌های بحران مالی آسیا و نیز دوران قبل و بعد از این بحران را شامل می‌شود. تجزیه و تحلیل تجربی پژوهش نشان داد که یک ارتباط مکملی میان FDI و صادرات و نیز FDI و واردات وجود دارد. در حالی که اثر سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی بر تراز تجاری در کل دوره‌های مذکور بی اهمیت جلوه می‌کند، یک رابطه مثبت مهم میان، خالص صادرات و FDI در دوران پس از بحران اقتصادی آسیا دیده می‌شود.

گوسوامی و سایکیا^۹ (۲۰۱۲) در مقاله‌ای ارتباط بین روندهای سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی بر صادرات ناحیه شمال شرقی کشور هند با مدل اصلاح خطای وکتور (VECM) بررسی کردند. نتایج یک رابطه علی دوسویه بین سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی و صادرات را نشان داد.

فراوسن و جوزفسون^{۱۰} (۲۰۰۲)، در تحقیقی با عنوان " چگونه شرکت‌های بین‌المللی جذب می‌شوند؟" به منظور شناسایی عوامل مکانی تعیین‌کننده سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در کشورهای در حال توسعه با استفاده از داده‌های ۶۲ کشور طی دوره زمانی ۱۹۸۲ تا ۲۰۰۰ به نقد و بررسی پرداختند. نتایج کلی نشان می‌دهد که متغیرهای جریان سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در سال‌های قبل، ذخیره سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی، رشد اقتصادی، زیرساخت‌ها و بهره‌وری نقش تعیین‌کننده‌ای بر جریان سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی دارند و تمام ضرایب متغیرهای بالا معنی‌دار است. این تحقیق در خصوص رابطه علت و معلولی بین رشد اقتصادی و جریان سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی اظهار نظر نکرده است ولی تأکید می‌کند که سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی جریان وابسته‌ای است. همچنین بیان می‌دارد اگرچه در گذشته فاصله کشور میزبان از کشورهای مبدأ، عامل مهم تأثیرگذار بر جریان سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی بوده است اما اکنون با پیشرفت ارتباطات و تکنولوژی، این عامل اهمیت خود را از دست داده است.

۲- روش پژوهش

این تحقیق از لحاظ هدف، از نوع تحقیقات کاربردی و بر اساس روش، توصیفی و تحلیلی و از نوع پیمایشی است. هدف اصلی این پژوهش در سطح اول، شناسایی و اولویت‌بندی استراتژی‌های جذب سرمایه‌گذاری خارجی در بندر امیرآباد بهشهر است. در سطح دوم، معیارهای اصلی که شامل چهار معیار وجود امکانات و زیر بناهای گسترده، تضمین امنیت اقتصادی و سیاسی به سرمایه‌گذاران خارجی، گستردگی بازارهای داخلی و خارجی و معافیت‌های مالیاتی و گمرکی در مورد واردات نهادهای مورد نیاز است، قرار خواهد گرفت. در سطح سوم نیز زیرمعیارهای این معیارهای اصلی قرار می‌گیرند که هر کدام شامل پنج زیر معیار یعنی در مجموع ۲۰ زیر معیار خواهند بود. برای اولویت‌بندی زیرمعیارها، ابتدا باید معیارهای اصلی با هم مورد مقایسه قرار بگیرند تا وزن آنها مشخص شود و در ادامه برای زیرمعیارها نیز این عمل تکرار شود تا در نهایت اولویت‌بندی بر اساس وزن‌های به دست آمده مشخص گردد. پس از تکمیل پرسش‌نامه‌ها توسط افراد، مقادیر آنها وارد نرم افزار Excel شده و نظرات افراد با یکدیگر تلفیق شده است. بعد از محاسبه میانگین نظرات افراد، این مقادیر وارد نرم‌افزار Expert Choice شده و مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است.

7 . Prasanna

8 . Sajid & Nguyen

9 . Goswami & Saikia

10 . Frawsen & Josefsson

۳- تجزیه و تحلیل داده‌ها

۳-۱- روش AHP

روش AHP توسط فردی عراقی الاصل به نام ساعتی، در دهه ۱۹۷۰ پیشنهاد شد. این روش به تجزیه و تحلیل مسائل می‌پردازد. این مدل تصمیم‌گیرندگان را قادر می‌سازد تا اثرات متقابل و هم‌زمان بسیاری از وضعیت‌های پیچیده و نامعین را تعیین کنند. این فرآیند، تصمیم‌گیرندگان را یاری می‌کند تا اولویت‌ها را براساس اهداف، دانش و تجربه خود تنظیم و احساسات و قضاوت‌های خود را به طور کامل در نظر گیرند. برای حل مسایل تصمیم‌گیری از طریق AHP، باید مسئله را به دقت و با همه جزئیات، تعریف و تبیین کرد و جزئیات آن را به صورت ساختار سلسله‌مراتبی ترسیم نمود [17]. این روش بر اساس سه اصل استوار است: (۱) اصل ترسیم درخت سلسله‌مراتبی، (۲) اصل تدوین و تعیین اولویت‌ها و (۳) اصل سازگاری منطقی داده‌ها.

اصل ترسیم درخت سلسله‌مراتبی

براساس این اصل، درک یک مسئله در حالت کلی و پیچیده برای انسان کاری دشوار است و ممکن است ابعاد مخت مهم مسئله، مورد توجه قرار نگیرد. تجزیه یک مسئله کلی، به چندین مسئله جزئی‌تر در درک مسئله بسیار کارساز می‌باشد. در واقع تجزیه یک مسئله بزرگ‌تر به مسایل کوچک‌تر، بیانگر روابط موجود بین عناصر کوچک‌تر است، به گونه‌ای که با انجام این عمل، روابط و مفاهیم مسئله مورد تصمیم‌گیری و همچنین ارتباط هر عنصر با عناصر دیگر، به دقت درک می‌شود. با این کار درخت سلسله‌مراتبی تصمیم به وجود می‌آید و به درک مسئله، کمک قابل توجهی می‌کند.

تعیین اولویت‌ها

انسان نمی‌تواند یک مسئله را به طور کلی درک نماید. بنابراین، آنها را به مسایل کوچک‌تر تجزیه می‌کند. با توجه به معیارهای مشخص، بین آنها مقایسات زوجی انجام داده و برتری یک گزینه بر گزینه دیگر را مشخص می‌نماید. سپس این نتایج، وارد مدل‌های مختلف تصمیم‌گیری شده تا درک بهتری از کل سیستم ارایه شود.

سازگاری منطقی داده‌ها

ذهن انسان می‌تواند به نحوی بین اجزاء رابطه برقرار کند که بین آنها سازگاری و ثبات منطقی وجود داشته باشد. سازگاری در دو مفهوم: (۱) ایده‌ها و اشیاء مشابه، با توجه به ارتباطشان، در یک گروه قرار می‌گیرند و (۲) میزان ارتباط بین ایده‌های مختلف، با توجه به معیار خاص آنها است.

۳-۲- اجرای تکنیک تحلیل سلسله‌مراتبی AHP

پس از تکمیل پرسش‌نامه‌ها، مقادیر آنها وارد نرم افزار Excel شده و نظرات افراد با یکدیگر تلفیق شده است. بعد از محاسبه میانگین نظرات افراد، این مقادیر وارد نرم‌افزار Expert Choice شد و مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. هدف اصلی در این پژوهش که در سطح اول درخت سلسله‌مراتبی قرار می‌گیرد، شناسایی و اولویت‌بندی استراتژی‌های جذب سرمایه‌گذاری خارجی در بندر امیرآباد (بهشهر) است. در سطح دوم این درخت، معیارهای اصلی که شامل چهار معیار وجود امکانات و زیر بناهای گسترده، تضمین امنیت اقتصادی و سیاسی به سرمایه‌گذاران خارجی، گستردگی بازارهای داخلی و خارجی، معافیت‌های مالیاتی و گمرکی در مورد واردات نهاده‌های مورد نیاز است، قرار خواهد گرفت. در سطح سوم نیز زیرمعیارهایی قرار می‌گیرند که هر کدام شامل پنج زیرمعیار یعنی در مجموع ۲۰ زیرمعیار خواهند بود. برای اولویت‌بندی این زیرمعیارها، ابتدا باید معیارهای اصلی با هم مقایسه شوند تا وزن آنها مشخص گردد و در ادامه برای زیرمعیارها نیز این عمل تکرار گردد تا در نهایت اولویت‌بندی بر اساس وزن‌های به دست آمده مشخص شود [18].

جدول (۱): درخت سلسله‌مراتبی در سطح اول و دوم

هدف: شناسایی و اولویت‌بندی استراتژی‌های جذب سرمایه‌گذاری خارجی در بندر امیرآباد بهشهر
وجود امکانات و زیربنای گسترده
تضمین امنیت اقتصادی و سیاسی به سرمایه‌گذاران خارجی
گستردگی بازارهای داخلی و خارجی
معافیت‌های مالیاتی و گمرکی در مورد واردات نهاده‌های مورد نیاز

جدول (۲): درخت سلسله مراتبی در سطح سوم

هدف: شناسایی و اولویت‌بندی استراتژی‌های جذب سرمایه‌گذاری خارجی در بندر امیرآباد بهشهر

وجود امکانات و زیربناهای گسترده

استفاده از تجهیزات مدرن تخلیه و بارگیری
نقش فناوری اطلاعات در بندر
وجود انبارهای با ظرفیت بالا
اطمینان از فرآیند ترخیص کالا
خدمات یدک‌کشی بدون انتظار و با کیفیت لازم

تضمین امنیت اقتصادی و سیاسی به سرمایه‌گذاران خارجی

وجود بودجه کافی جهت ایجاد زیرساخت
در دسترس قرار دادن آنلاین قوانین و مقررات نظارتی
به‌کارگیری یکسان قوانین و مقررات در تسهیل امور تجاری و تسریع صادرات و واردات
جبران خسارت‌های وارده به سرمایه‌گذاران در صورت بروز بحران
بوروکراسی عاری از فساد اداری

گسترده‌گی بازارهای داخلی و خارجی

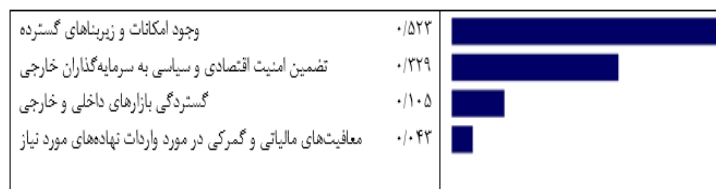
وسعت بازار داخلی کشور میزبان
تطبيق و بهبود محصول با توجه به نیاز بازار
تطبيق فرآیند تولید با محصول جدید
طراحی و توسعه محصول جدید در بازار
فعالیت‌های تحقیق و توسعه در حوزه بازاربایی و فروش

معافیت‌های مالیاتی و گمرکی در مورد واردات نهاده‌های مورد نیاز

وجود نظام مالیاتی دقیق، تعرفه تجاری مناسب و امور گمرکی عادلانه
پایین بودن مالیات بر درآمد و سود فعالیت‌های تولیدی و خدماتی
بیشتر شدن معافیت‌های گمرکی بر نهاده‌های واسطه‌ای و سرمایه‌ای
معافیت مالیاتی در مورد تولیدات شرکت‌های سرمایه‌گذار خارجی
اعطای پوشش‌های بیمه‌ای به سرمایه‌گذاران

جدول (۳): ماتریس مقایسات زوجی مربوط به چهار معیار اصلی

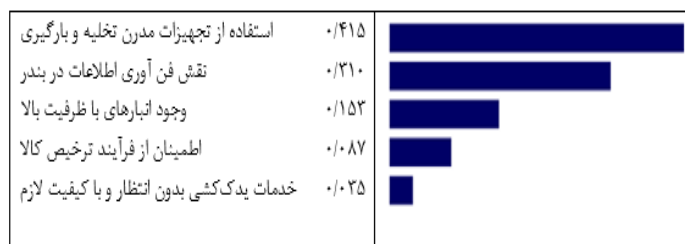
معیارهای اصلی	مقایسه‌های مالیاتی و گمرکی واردات نهاده‌های مورد نیاز	گسترده‌گی بازارهای داخلی و خارجی	تضمین امنیت اقتصادی و سیاسی سرمایه‌گذاران خارجی	وجود امکانات و زیربناهای گسترده
وجود امکانات و زیربناهای گسترده	۸	۵	۲/۵	۱
تضمین امنیت اقتصادی و سیاسی سرمایه‌گذاران خارج	۲/۷	۵/۲	۱	
گسترده‌گی بازارهای داخلی و خارجی	۴	۱		
معافیت‌های مالیاتی و گمرکی واردات نهاده‌های مورد نیاز	۱			

شکل (۱): مقادیر محاسبه شده وزن مربوط به معیارهای اصلی

جدول (۴): ماتریس مقایسات زوجی مربوط به وجود امکانات و زیربناهای گسترده

استفاده از تجهیزات مدرن	تخلیه و بارگیری	نقش فناوری اطلاعات در بندر	وجود انبارهای با ظرفیت بالا	اطمینان از فرآیند ترخیص کالا	خدمات یدک‌کشی بدون انتظار و با کیفیت لازم	وجود امکانات و زیربناهای گسترده
۱		۳	۱/۹	۳/۵	۷/۸	استفاده از تجهیزات مدرن تخلیه و بارگیری
	۱		۴	۳/۳	۸/۷	نقش فناوری اطلاعات در بندر
		۱		۲/۱	۵/۳	وجود انبارهای با ظرفیت بالا
			۱		۲/۶	اطمینان از فرآیند ترخیص کالا
				۱		خدمات یدک‌کشی بدون انتظار و با کیفیت لازم

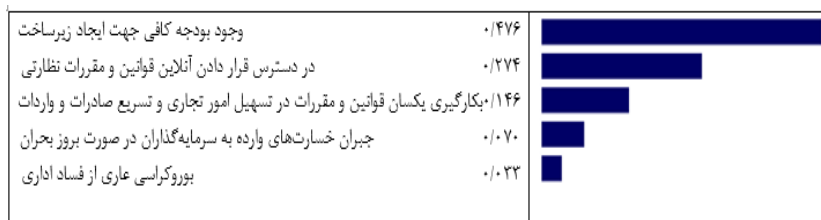

شکل (۲): مقادیر محاسبه شده وزن مربوط به وجود امکانات و زیربناهای گسترده

جدول (۵): ماتریس مقایسات زوجی مربوط به تضمین امنیت اقتصادی و سیاسی به سرمایه‌گذاران خارجی

وجود بودجه کافی جهت ایجاد زیرساخت	در دسترس قرار دادن آنلاین به کارگیری یکسان قوانین و مقررات در تسهیل امور تجاری و تسریع صادرات و واردات	جهان خسارت‌های وارده به سرمایه‌گذاران در صورت بروز بحران	پورو کراسی عاری از فساد اداری	تضمین امنیت اقتصادی و سیاسی به سرمایه‌گذاران خارجی	
۱	۳/۶	۴	۳/۹	۸/۴	وجود بودجه کافی جهت ایجاد زیرساخت
	۱	۳/۹	۳/۵	۸/۲	در دسترس قرار دادن آنلاین قوانین و مقررات نظارتی

به کارگیری یکسان قوانین و مقررات در تسهیل امور تجاری و تسریع صادرات و واردات	۵/۵	۴	۱
جبران خسارت‌های وارده به سرمایه‌گذاران در صورت بروز بحران بوروکراسی عاری از فساد اداری	۲/۳	۱	
	۱		

شکل (۳): محاسبه وزن مربوط به معیار تضمین امنیت اقتصادی و سیاسی به سرمایه‌گذاران خارجی

همان‌طور که در جدول (۵) و شکل (۳) مشخص است در معیار اصلی تضمین امنیت اقتصادی و سیاسی به سرمایه‌گذاران خارجی، به ترتیب وجود بودجه کافی جهت ایجاد زیرساخت و بوروکراسی عاری از فساد اداری بیشترین و کمترین مقدار وزن را به خود اختصاص دادند. ضریب ناسازگاری در این مورد ۱٪ است که نشان دهنده سازگاری نسبتاً قابل قبول سیستم است.

جدول (۶): ماتریس مقایسات زوجی مربوط به گستردگی بازارهای داخلی و خارجی

گستردگی بازارهای داخلی و خارجی	فعالیت‌های تحقیق و توسعه در حوزه بازاریابی و فروش	طراحی و توسعه محصول جدید در بازار	تطبیق فرآیند تولید با محصول جدید	تطبیق و بهبود محصول با توجه به نیاز بازار	وسعت بازار داخلی کشور میزبان
وسعت بازار داخلی کشور میزبان	۳/۹	۳/۱	۴/۵	۲	۱
تطبیق و بهبود محصول با توجه به نیاز بازار	۷/۳	۲/۳	۳/۱	۱	
تطبیق فرآیند تولید با محصول جدید	۶/۹	۵	۱		
طراحی و توسعه محصول جدید در بازار	۳/۲	۱			
فعالیت‌های تحقیق و توسعه در حوزه بازاریابی و فروش	۱				

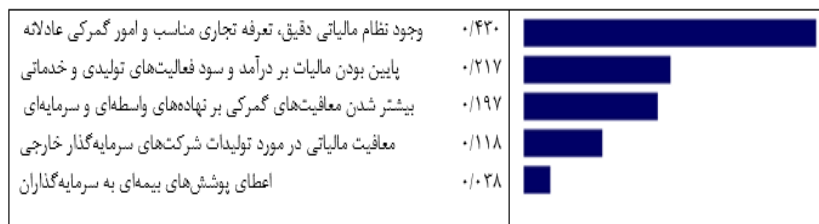

شکل (۴): محاسبه وزن مربوط به معیار گستردگی بازارهای داخلی و خارجی

همانطور که در جدول (۶) و شکل (۴) مشخص است در معیار اصلی گستردگی بازارهای داخلی و خارجی، به ترتیب وسعت بازار داخلی کشور میزبان و فعالیت‌های تحقیق و توسعه در حوزه بازاریابی و فروش، بیشترین و کمترین مقدار وزن را به خود اختصاص دادند. ضریب ناسازگاری در این مورد عددی بزرگ‌تر از ۱٪ است که نشان دهنده ناسازگاری سیستم است ولی از آنجایی که این مقدار تنها ۰.۲٪، درصد از ۱٪ بیشتر است بنابراین ناسازگاری آن چندان زیاد نبوده و می‌توان از آن چشم‌پوشی کرد.

جدول (۷): ماتریس مقایسات زوجی مربوط به معافیت‌های مالیاتی و گمرکی در مورد واردات نهاده‌های مورد نیاز شرکت‌های سرمایه‌گذار

وجود نظام مالیاتی دقیق، تعرفه تجاری مناسب و امور گمرکی عادلانه	پایین بودن مالیات بر درآمد و سود فعالیت‌های تولیدی و خدماتی	بیشتر شدن معافیت گمرکی بر نهاده‌های واسطه‌ای و سرمایه‌ای	معافیت مالیاتی در مورد تولیدات شرکت‌های سرمایه‌گذار خارجی	سرمايه‌گذار خارجی	اعطای پوشش بیمه‌ای به سرمايه‌گذاران	معافیت مالیاتی و گمرکی در مورد واردات نهاده‌های مورد نیاز شرکت‌های سرمایه‌گذار
۱	۳/۶	۱/۷	۳/۲	۷/۶	۱	وجود نظام مالیاتی دقیق، تعرفه تجاری مناسب و امور گمرکی عادلانه
	۱	۱/۲	۲/۳	۷/۱	۱	پایین بودن مالیات بر درآمد و سود فعالیت‌های تولیدی و خدماتی
		۱	۱/۴	۵/۷	۱	بیشتر شدن معافیت گمرکی بر نهاده‌های واسطه‌ای و سرمایه‌ای
			۱	۳/۱	۱	معافیت مالیاتی در مورد تولیدات شرکت‌های سرمایه‌گذار خارجی
				۱	۱	اعطای پوشش‌های بیمه‌ای به سرمایه‌گذاران

شکل (۵): محاسبه وزن مربوط به معیار معافیت‌های مالیاتی و گمرکی در مورد واردات نهاده‌های مورد نیاز شرکت‌های سرمایه‌گذار

همانطور که در جدول (۷) و شکل (۵) می‌بینید در معیار اصلی معافیت مالیاتی و گمرکی در مورد واردات نهاده‌های مورد نیاز شرکت‌های سرمایه‌گذار، به ترتیب وجود نظام مالیاتی دقیق، تعرفه تجاری مناسب و امور گمرکی عادلانه و اعطای پوشش بیمه‌ای به سرمایه‌گذاران بیشترین و کمترین مقدار وزن را به خود اختصاص دادند. ضریب ناسازگاری در این مورد نیز عددی کوچک است که نشان دهنده سازگاری قابل‌قبول سیستم است.

۳-۳- محاسبه وزن نسبی

برای محاسبه وزن نسبی از روش‌های مختلفی استفاده می‌شود در این پژوهش از روش میانگین هندسی استفاده شده است. در این روش برای محاسبه وزن نسبی گزینه‌ها، ابتدا میانگین هندسی سطرهای ماتریس معیار اصلی را به دست می‌آوریم و سپس آنها را نرمال می‌نماییم.

جدول (۸): نحوه محاسبه وزن نسبی معیارهای اصلی

وزن‌های نرمال شده	متوسط هندسی	معیارها
$\frac{3.1623}{6.0125} \cong 0.523$	$(1 \times 2.5 \times 5 \times 8)^{\frac{1}{4}} = 3.1623$	وجود امکانات و زیربنای گسترده
$\frac{1.9672}{6.0125} \cong 0.329$	$\left(\frac{1}{2.5} \times 1 \times 5.2 \times 7.2\right)^{\frac{1}{4}} = 1.9672$	تضمین امنیت اقتصادی و سیاسی به سرمایه‌گذاران خارجی
$\frac{0.6263}{6.0125} \cong 0.105$	$\left(\frac{1}{5} \times \frac{1}{5.2} \times 1 \times 4\right)^{\frac{1}{4}} = 0.6263$	گسترده‌گی بازارهای داخلی و خارجی
$\frac{0.2567}{6.0125} \cong 0.043$	$\left(\frac{1}{8} \times \frac{1}{7.2} \times \frac{1}{4} \times 1\right)^{\frac{1}{4}} = 0.2567$	معافیت مالیاتی و گمرکی در مورد واردات نهاده‌های مورد نیاز

حال برای محاسبه وزن‌های نرمال شده مجموع متوسط هندسی معیارها را محاسبه کرده و سپس تک تک متوسط هندسی‌ها را بر این مجموع تقسیم می‌کنیم.

$$3.1623 + 1.9672 + 0.6263 + 0.2567 = 6.0125$$

مجموع ضریب اهمیت معیارهای کلی برابر با عدد یک است، که نشانه نسبی بودن اهمیت آنها است:

$$0.523 + 0.329 + 0.105 + 0.043 = 1$$

۳-۴- محاسبه وزن نهایی

بعد از محاسبه وزن نسبی معیارهای اصلی و همچنین زیرمعیارهای آن، اقدام به تعیین وزن نهایی شده است. با ضرب کردن وزن نسبی معیارهای اصلی در وزن نسبی زیرمعیارها، وزن نهایی تعیین می‌شود. در جدول زیر نحوه محاسبه وزن نهایی ارائه شده است. در بین معیارهای اصلی وجود امکانات و زیربنای گسترده دارای بیشترین وزن و معافیت‌های مالیاتی و گمرکی در مورد واردات نهاده‌های مورد نیاز دارای کمترین وزن بوده‌اند. در بین زیرمعیارهای معیار اصلی وجود امکانات و زیربنای گسترده، استفاده از تجهیزات مدرن تخلیه و بارگیری بیشترین و خدمات یدک‌کشی بدون انتظار و با کیفیت لازم کمترین وزن را داشته‌اند. در بین زیرمعیارهای معیار اصلی تضمین امنیت اقتصادی و سیاسی به سرمایه‌گذاران خارجی، وجود بودجه کافی جهت ایجاد زیرساخت بیشترین و بوروکراسی عاری از فساد اداری کمترین وزن را داشته‌اند. در بین زیرمعیارهای معیار اصلی گسترده‌گی بازارهای داخلی و خارجی، وسعت بازار داخلی کشور میزبان بیشترین و فعالیت‌های تحقیق و توسعه در حوزه بازاریابی و فروش دارای کمترین وزن بوده‌اند. و در بین زیرمعیارهای معیار اصلی معافیت‌های مالیاتی و گمرکی در مورد واردات نهاده‌های مورد نیاز، وجود نظام مالیاتی دقیق، تعرفه تجاری مناسب و امور گمرکی عادلانه دارای بیشترین و اعطای پوشش‌های بیمه‌ای به سرمایه‌گذاران دارای کمترین وزن بوده‌اند.

جدول (۹): محاسبه وزن نهایی و اولویت بندی استراتژی‌ها

رتبه	وزن نهایی	وزن زیر معیارها	زیر معیارها	وزن معیارهای اصلی	معیارهای اصلی
۱	۰/۲۱۷	۰/۴۱۵	استفاده از تجهیزات مدرن تخلیه و بارگیری	۰/۵۲۳	وجود امکانات و زیربنای گسترده
۲	۰/۱۶۲	۰/۳۱۰	نقش فناوری اطلاعات در بندر		
۵	۰/۰۸۰	۰/۱۵۳	وجود انبارهای با ظرفیت بالا		
۷	۰/۰۴۵	۰/۰۸۷	اطمینان از فرآیند ترخیص کالا		
۱۲	۰/۰۱۸	۰/۰۳۵	خدمات پدک کشی بدون انتظار و با کیفیت لازم		
۳	۰/۱۵۷	۰/۴۷۶	وجود بودجه کافی جهت ایجاد زیرساخت	۰/۳۳۹	تضمین امنیت اقتصادی و سیاسی به سرمایه گذاران خارجی
۴	۰/۰۹۰	۰/۲۷۴	در دسترس قراردادن آنلاین قوانین و مقررات نظارتی		
۶	۰/۰۴۸	۰/۱۴۶	به کارگیری یکسان قوانین و مقررات در تسهیل امور تجاری و تسریع صادرات و واردات		
۱۰	۰/۰۲۳	۰/۰۷	جبران خسارت‌های وارده به سرمایه‌گذاران در صورت بروز بحران		
۱۴	۰/۰۱۱	۰/۰۳۳	بوروکراسی عاری از فساد اداری		
۸	۰/۰۴۴	۰/۴۲۳	وسعت بازار داخلی کشور میزبان	۰/۱۰۵	گسترده‌ی بازارهای داخلی و خارجی
۹	۰/۰۲۸	۰/۲۷۱	تطبيق و بهبود محصول با توجه به نیاز بازار		
۱۱	۰/۰۲۰	۰/۱۸۶	تطبيق فرآیند تولید با محصول جدید		
۱۵	۰/۰۰۹	۰/۰۸۷	طراحی و توسعه محصول جدید در بازار		
۱۹	۰/۰۰۳	۰/۰۳۲	فعالیت‌های تحقیق و توسعه در حوزه بازاریابی و فروش		
۱۳	۰/۰۱۸	۰/۴۳۰	وجود نظام مالیاتی دقیق، تعرفه تجاری مناسب و امور گمرکی عادلانه	۰/۰۴۳	معافیت‌های مالیاتی و گمرکی در مورد واردات نهاده‌های مورد نیاز
۱۶	۰/۰۰۹	۰/۲۱۷	پایین بودن مالیات بر درآمد و سود فعالیت‌های تولیدی و خدماتی		
۱۷	۰/۰۰۸	۰/۱۹۷	بیشتر شدن معافیت‌های گمرکی بر نهاده‌های واسطه‌ای و سرمایه‌ای		
۱۸	۰/۰۰۵	۰/۱۱۸	معافیت مالیاتی در مورد تولیدات شرکت‌های سرمایه‌گذار خارجی		
۲۰	۰/۰۰۲	۰/۰۳۸	اعطای پوشش‌های بیمه‌ای به سرمایه‌گذاران		

همان‌طور که در جدول (۹) مشاهده می‌شود، بعد از تعیین وزن نهایی معیارها، استفاده از تجهیزات مدرن تخلیه و بارگیری در بین این ۲۰ معیار دارای بیشترین وزن و اعطای پوشش‌های بیمه‌ای به سرمایه‌گذاران دارای کمترین وزن بوده‌اند.

وزن نهایی و اولویت بندی که در جدول (۹) اشاره شده است به صورت مرتب و نزولی که در نرم‌افزار Expert Choice محاسبه شده، در شکل زیر نشان داده شده است. با توجه به اطلاعات جدول زیر استفاده از تجهیزات مدرن تخلیه و بارگیری دارای بیشترین وزن نهایی و اعطای پوشش‌های بیمه‌ای به سرمایه‌گذاران دارای کمترین وزن نهایی می‌باشند. ضریب ناسازگاری کلیه معیارها با هم نیز ۹٪ است که عددی کوچکتر از ۱٪ می‌باشد و این یعنی سیستم سازگار می‌باشد.

شکل (۶): شکل شماتیک وزن نهایی معیارها و اولویت‌بندی آنها

۴- نتیجه‌گیری

جذب هرچه بیشتر سرمایه‌گذاران خارجی، شناسایی و اولویت‌بندی استراتژی‌های مختلف امری ضروری به نظر می‌رسد و شناسایی این استراتژی‌ها جز با یک برنامه‌ریزی دقیق امکانپذیر نخواهد بود. این استراتژی‌ها ممکن است در قالب نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدها مطرح شود. یک مدیریت قوی و کارآمد باید به خوبی این استراتژی‌ها را شناسایی کند و با اولویت‌بندی و استفاده از آنها نسبت به پیشبرد اقتصادی و فنی موسسه یا سازمان خود اقدام کند. یافته‌های این تحقیق عبارتند از:

(۱) بر اساس جدول مقایسات زوجی مربوط به معیارهای اصلی که شامل وجود امکانات و زیربنای گسترده، تضمین امنیت اقتصادی و سیاسی به سرمایه‌گذاران خارجی، گستردگی بازارهای داخلی و خارجی و معافیت‌های مالیاتی و گمرکی در مورد واردات نهاده‌های مورد نیاز می‌باشد، مشخص شد که عامل وجود امکانات و زیربنای گسترده با ۵۲۳٪، بیشترین اهمیت را دارند و عامل معافیت‌های مالیاتی و گمرکی در مورد واردات نهاده‌های مورد نیاز با ۴۳٪، کمترین درجه اهمیت را دارند.

(۲) در جدول مقایسات زوجی مربوط به وجود امکانات و زیربنای گسترده که شامل استفاده از تجهیزات مدرن تخلیه و بارگیری، نقش فناوری اطلاعات در بندر، وجود انبارهای یا ظرفیت کالا، اطمینان از فرآیند ترخیص کالا و خدمات یدک‌کشی بدون انتظار و با کیفیت لازم می‌باشد، عامل استفاده از تجهیزات مدرن تخلیه و بارگیری با ۴۱۵٪ و عامل خدمات یدک‌کشی بدون انتظار و با کیفیت لازم با ۲۵٪، به ترتیب بیشترین و کمترین وزن را به خود اختصاص دادند.

(۳) در جدول مقایسات زوجی مربوط به تضمین امنیت اقتصادی و سیاسی به سرمایه‌گذاران خارجی که شامل وجود بودجه کافی جهت ایجاد زیرساخت، در دسترس قرار دادن آنلاین قوانین و مقررات نظارتی، به‌کارگیری یکسان قوانین و مقررات در تسهیل امور تجاری و تسریع صادرات و واردات، جبران

خسارت‌های وارده به سرمایه‌گذاران در صورت بروز بحران و بوروکراسی عاری از فساد اداری می‌باشد، عامل وجود بودجه کافی جهت ایجاد زیرساخت با ۴۷۶٪ و بوروکراسی عاری از فساد اداری با ۳۳٪ دارای بیشترین و کمترین اهمیت می‌باشند.

(۴) در جدول مقایسات زوجی مربوط به گستردگی بازارهای داخلی و خارجی که شامل وسعت بازار داخلی کشور میزبان، تطبیق و بهبود محصول با توجه به نیاز بازار، تطبیق فرآیند تولید با محصول جدید، طراحی و توسعه محصول جدید در بازار و فعالیت‌های تحقیق و توسعه در حوزه بازاریابی و فروش می‌باشد، عامل وسعت بازار داخلی کشور میزبان با ۴۲۳٪ و عامل فعالیت‌های تحقیق و توسعه در حوزه بازاریابی و عامل فروش با ۳۲٪ پراهمیت‌ترین و کم‌اهمیت‌ترین معیارها بودند.

(۵) در جدول مقایسات زوجی مربوط به معافیت‌های مالیاتی و گمرکی در مورد واردات نهاده‌های مورد نیاز که شامل وجود نظام مالیاتی دقیق، تعرفه تجاری مناسب و امور گمرکی عادلانه، پایین بودن مالیات بر درآمد و سود فعالیت‌های تولیدی و خدماتی، بیشتر شدن معافیت‌های گمرکی بر نهاده‌های واسطه‌ای و سرمایه‌ای، معافیت مالیاتی در مورد تولیدات شرکت‌های سرمایه‌گذار خارجی و اعطای پوشش‌های بیمه‌ای به سرمایه‌گذاران می‌باشد، عامل وجود نظام مالیاتی دقیق، تعرفه تجاری مناسب و امور گمرکی عادلانه با ۴۳٪ و عامل اعطای پوشش‌های بیمه‌ای به سرمایه‌گذاران با ۸۳٪ بیشترین و کمترین درجه اهمیت را داشتند.

(۶) پس از محاسبه وزن نهایی معیارها، در نهایت ترتیب اولویت استراتژی‌ها به این ترتیب: (۱) استفاده از تجهیزات مدرن تخلیه و بارگیری، (۲) نقش فناوری اطلاعات در بندر، (۳) وجود بودجه کافی جهت ایجاد زیرساخت، (۴) در دسترس قرار دادن آنلاین قوانین و مقررات نظارتی، (۵) وجود انبارهای با ظرفیت بالا، (۶) به‌کارگیری یکسان قوانین و مقررات در تسهیل امور تجاری و تسریع صادرات و واردات، (۷) اطمینان از فرآیند ترخیص کالا، وسعت بازار داخلی کشور میزبان، (۸) تطبیق و بهبود محصول با توجه به نیاز بازار، (۹) جبران خسارت‌های وارده به سرمایه‌گذاران در صورت بروز بحران، (۱۰) تطبیق فرآیند تولید با محصول جدید، خدمات یک‌دکشی بدون انتظار و با کیفیت لازم، (۱۱) وجود نظام مالیاتی دقیق، تعرفه تجاری مناسب و امور گمرکی عادلانه، (۱۲) بوروکراسی عاری از فساد اداری، (۱۳) طراحی و توسعه محصول جدید در بازار، (۱۴) پایین بودن مالیات بر درآمد و سود فعالیت‌های تولیدی و خدماتی، (۱۵) بیشتر شدن معافیت‌های گمرکی بر نهاده‌های واسطه‌ای و سرمایه‌ای، (۱۶) معافیت مالیاتی در مورد تولیدات شرکت‌های سرمایه‌گذار خارجی، (۱۷) فعالیت‌های تحقیق و توسعه در حوزه بازاریابی و فروش و اعطای پوشش‌های بیمه‌ای به سرمایه‌گذاران مشخص و تعیین شد. در ضمن بیشترین و کمترین وزن اختصاص یافته به معیارها ۲۱۷٪ و ۰۰۲٪ به دست آمد.

مراجع

۱. استادی، حسین؛ رفعت، بتول؛ رئیسی، عباسعلی. (۱۳۹۲). نقش سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی (FDI) در رشد اقتصادی ایران طی ۱۳۵۷-۱۳۸۷ فصلنامه تحقیقات توسعه اقتصادی، شماره ۹، ص ۱۴۷-۱۷۲.
۲. اسفندیاری، ع.ا.؛ سین‌زاده، س.م.؛ و دلاوری، م. (۱۳۸۷). ارزیابی عملکرد مناطق آزاد تجاری ایران و تأثیر آن در توسعه اقتصادی این مناطق. پژوهشنامه اقتصادی، شماره ۲۸، ص ۱۱۹.
۳. پیرس، رابینسون. (۱۳۸۳). برنامه‌ریزی و مدیریت استراتژیک، (ترجمه سهراب خلیلی شورینی). تهران: انتشارات یادواره کتاب، چاپ پنجم، ص ۳۰۷-۳۰۹.
۴. حسین‌زاده بحرینی، محمد حسین. (۱۳۸۳). عوامل مؤثر بر امنیت سرمایه‌گذاری در ایران. دوفصلنامه جستارهای اقتصادی، شماره ۲، ص ۱۰۹-۱۵۶.
۵. دانش، مهدی. (۱۳۸۷). ارزیابی اقتصادی منطقه ویژه اقتصادی امیرآباد در بهشهر. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علوم و فنون مازندران.
۶. داودی، پرویز؛ شاهمرادی، اکبر. (۱۳۸۳). بازشناسی عوامل مؤثر بر جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی FDI در اقتصاد ایران و ۴۶ کشور جهان در چارچوب یک الگوی تلفیقی. فصلنامه پژوهش‌های اقتصادی ایران، شماره ۲۰، ص ۱۱۴.
۷. ذوالقدر، مالک. (۱۳۸۸). بررسی مبانی نظری سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی. فصلنامه سیاست، مجله دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دوره ۳۹، شماره ۲، ص ۸۹-۱۰۷.
۸. زارع، هادی؛ شهرکی، علیرضا؛ صفری، فاطمه؛ خلیل‌زاده سلماسی، مرضیه. طراحی الگو برای تدوین راهبرد در بنگاه‌های تولیدی. فصلنامه علمی پژوهشی کاوش‌های مدیریت بازرگانی، سال چهارم، شماره ۸.
۹. Chunlai, C., (1997). The location Determinants of FDI in Developing Countries. CIES Discussion Paper Series, PP. 97
۱۰. D.Qiu, Larry, Tao, Z. (2001). Export, Foreign Direct Investment and Local Content Requirement. Journal of Development Economics, Vol 66, pp 101-125.
۱۱. ESCAP. (2007). Logistics Sector Developments, United Nations. New York.

۱۲. Esfandiari, A.A., Hossein zade, M., Delavari, M. (2008). Performance Evaluation of Free Trade Zones in Iran and It is Impact on Economic Development of these Areas. *Iranian journal of Economic Research*, ISSN: No1387, pp 119-146.
۱۳. Frawsen, Gari, Josefsson, Henrick. (2004). FDI & Developing Countries, How To Attract Trans- National Corporation? School of Economics and Management, LUND University, P 3.
۱۴. Goswami, C., Saikia, K.K. (2012). FDI and its Relation with Export in India, Status and Prospect in north east region .*Procedia, Social and Behavioral Science*. No37. PP 123-132.
۱۵. Gougerdchian, A., Tayebi, S.A., Amini, F. (2010). Effect of Foreign Direct Investment on Non-Oil Export in Free Trade Zones of Iran. *Journal of Economic Policy*, No3, pp 21-42.
۱۶. Hsiao, F.S.T., Hsiao, M.C.W. (2006). FDI, Exports, and GDP in East and Southeast Asia Panel Data versus Time-Series Causality Analyses. *Journal of Asian Economics*, No 17. pp 1082- 1106.
۱۷. Johnson, A. (2006). FDI and Exports: the Case of the High Performing EastAsian Economies. Working Paper Series in Economics and Institutions of Innovation with number 57.
۱۸. MahdaviAdeli, M.H., Nourouzi, R.A., Motahari M.A. (2009). Effect of Foreign Direct Investment on Non-Oil Export in Iran. *journal of Knowledge and Development*. No27, pp 161-181.
۱۹. Majeed, M.T., Ahmad, E. (2007). FDI and Export in Developing Countries: Theory and Evidence. *The Pakistan development review* 46: 4. Part II. pp 735-750.